

УДК 069.015:027.7:378.4(477.74)+069.12+93:37

ББК 63. 4(4Укр); 79.1 + 63.3 (4Укр)

М 74

Рекомендовано до друку кафедрою мовної підготовки іноземних громадян (протокол №4 від 11.11.2014) та Науково-дослідним центром історичного краєзнавства (протокол №1 від 27.10.2014) Сумського державного університету

М 74 **Мова**, історія, культура у лінгвокомунікативному просторі : збірка наукових праць Випуск I / [упор. В. Б. Звагельський]. - Суми : Сумський державний університет, 2014. - Вип. I. - 192 с.

Редакційна колегія:

Власенко В.М. - к. і. н., доц.; Волкова О.М. - к. філол. н., доц.; Гедз О.В.; Дегтярьов С.І. - к. і. н., доц.; Завгородній В.А.; Звагельський В.Б. - к. філол. н., с. н. с., доц. (голова); Казанджиєва М.С. - к. п. н., доц.; Леміш Н.О. - к. і. н., доц.; Набок М.М. - к. філол. н.; Нестеренко В.А. - к. і. н., доц.; Садівничий В.О. - к. н. із соц. комунік., доц.; Шевцова А.В. - к. філол. наук., доц.

Упорядник

Звагельський В.Б.

Перший випуск збірки наукових праць “**Мова, історія, культура у лінгвокомунікативному просторі**” містить статті, розвідки та повідомлення, присвячені різноманітним актуальним питанням гуманітарних дисциплін.

Серед авторів переважно науковці Сумського державного університету, краєзнавці та студентська молодь.

Для науковців, викладачів та вчителів, краєзнавців.

УДК 069.015:027.7:378.4(477.74)+069.12+93:37

ББК 63. 4(4Укр); 79.1 + 63.3 (4Укр)

Незалежності України було засобом адаптації українських емігрантів до нових умов життєдіяльності та виявом національної ідентичності в іншому етнічному та мовному середовищі.

Список літератури

1. Власенко В. Формирование украинской политической эмиграции в Румынии в межвоенный период (первая волна) / Валерий Власенко // Русин. - Кишинев, 2014. - № 1 (35). - С. 105-120.
2. Власенко В. Вторая волна межвоенной украинской политической эмиграции в Румынии (зима-весна 1920 г.) / Валерий Власенко // Русин. - Кишинев, 2014. - № 2 (36). - С. 270-284.
3. Карась Г.В. Шевченківські святкування української еміграції у міжвоєнній Чехословаччині / Ганна Василівна Карась // Прикарпатський вісник НТШ: Слово / Наукове т-во ім. Шевченка; Івано-Франківський осередок. - 2010. - № 2 (10). - С. 13-23.
4. Власенко В.Н. Шевченковские дни украинской политической эмиграции в Болгарии в межвоенный период (по материалам парижского еженедельника "Тризуб") / В. Н. Власенко // Сумський історико-архівний журнал. - Суми, 2012. - № 18-19. - С. 18-24.
5. Власенко В. Н. Шевченківські свята міжвоєнної української еміграції в Югославії (за матеріалами парижського тижневика "Тризуб") / В. Н. Власенко // Величина малих язичких, книжкових, культурних і історичних традицій: збірник радова. - Нови Сад: Филозофски факултет, 2012. - С. 95-105.
6. Павленко М. Українські військовополонені й інтерновані у таборах Польщі, Чехословаччини та Румунії: ставлення влади і умови перебування (1919-1924 рр.) / Микола Павленко; Ін-т історії України НАН України. - К., 1999. - 352 с.
7. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України (далі - ЦДАВО), ф. 4465, оп. 1, спр. 9.
8. Хроніка. Д[митро] Г[еродот]. В Румунії // Тризуб. - Париж, 1926. - Ч. 18. - С. 27.
9. Хроніка. В Румунії // Тризуб. - 1926. - Ч. 21. - С. 26-27.
10. Хроніка. В Румунії // Тризуб. - 1927. - Ч. 1. - С. 24-26.
11. Хроніка. В Румунії // Тризуб. - 1927. - Ч. 9. - С. 29-30.
12. Геродот Д. День незалежності України в Румунії (Лист з Румунії) / Дмитро Геродот // Тризуб. - 1928. - Ч. 9. - С. 16-20.
13. Геродот Д. В радісні дні (Листи з Румунії) / Дмитро Геродот // Тризуб. - 1928. - Ч. 12. - С. 17-20.
14. Хроніка. В Румунії // Тризуб. - 1932. - Ч. 11. - С. 25-26.
15. Хроніка. В Румунії // Тризуб. - 1935. - Ч. 23. - С. 25.
16. Хроніка. В Румунії // Тризуб. - 1936. - Ч. 13. - С. 12-13.
17. Геродот Д. Недовершене - довершимо (Святкування дати "22-го січня" в Букарешті) / Дмитро Геродот // Тризуб. - 1937. - Ч. 7-8. - С. 11-13.
18. Свята двадцятиліття української державности. Д.Г. У Букарешті / Дмитро Геродот // Тризуб. - 1938. - Ч. 8. - С. 10-11.
19. Хроніка. В Румунії // Тризуб. - 1939. - Ч. 9. - С. 28.

ВОРОНА Н. О., ФИКРЕТ Є.

МОВА ЯК ОДИН ІЗ ВАЖЛИВИХ ФАКТОРІВ САМОІДЕНТИФІКАЦІЇ УКРАЇНЦІВ (ЗА МАТЕРІАЛАМИ С. ЄФРЕМОВА)

За сто останніх років багато що змінилося в мовному і національному питанні в Україні. І якщо підходити до цього з формальної точки зору (статус української мови як державної, закон про мови в Україні і т.п.), то мовну проблему можна було б вважати вирішеною. Але об'єктивна реальність свідчить, що статус державної мови задекларовано, але повною мірою не забезпечено, українська мова так і не стала консолідуючим чинником для нації, а ставлення до неї в окремих регіонах сучасної України принципово не

відрізняється від колишнього імперського, продовжуються політичні спекуляції на мовному ґрунті, ставиться під сумнів необхідність функціонування єдиної державної мови і т.д. Все це є свідченням того, що вирішення мовно-національних проблем залишається надзвичайно актуальним.

Говорячи про поняття нації, слід звернути увагу, що не існує певної кількості обов'язкових для всіх націй чинників їх існування. Це пояснюється насамперед тим, що для різних націй процес формування відбувався на різних етапах їх суспільно-політичного розвитку і мав свої специфічні передумови.

Мова як етнічна ознака нації визнається переважно більшістю вчених якщо не обов'язковим, то одним із важливих чинників її існування (Йоган Гердер, Олександр Потєбня, Ернест Гелнер, Джон Гатчинсон, Ентоні Сміт, Ярослав Крейчі, Вітезслав Велімський, Ганс-Георг Гадамер і багато ін.), в тому числі і тими, для яких нація не є самодостатньою цінністю (Джон Мілль, Михайло Драгоманов).

З теоретичного погляду відсутність уніфікованих ознак нації дає підстави стверджувати, що мова не є обов'язковим чинником їх існування. З погляду практичного, оскільки національна свідомість дуже часто ґрунтується на етнічній мові, втрата цієї мови може зруйнувати і національну свідомість. Українська нація формувалась в умовах бездержавності, коли мова і культурні традиції залишались єдиними об'єктивними національними ознаками.

Видатний вчений, публіцист і літературознавець, політичний діяч, академік С. О. Єфремов постійно підкреслював в своїх роботах надзвичайну вагу етнічної мови і для окремої людини, і для цілої нації, головними ознаками якої він вважав мову, світогляд, спільну історію і традиції [8, с. 8]. За його словами, мова для народу - це "...як вираз його духовної істоти, як символ його опричності, як пам'ятка од минулого й надія на прийдущі, треба сподіватись - недалекі вже часи..." [6, с. 20].

Ті чи інші аспекти мовно-національної проблематики висвітлювались ним на сторінках різних видань ("Літературно-науковий вісник", журнали "Світло" і "Украинская жизнь", газета "Громадська думка", "Рада" та інші). Особливе місце в творчості С. Єфремова займає його публіцистика в газеті "Рада", де він був головним співробітником, який формував ідеологію часопису. Саме з погляду національної доцільності Єфремовим-публіцистом оцінювалися всі культурні й суспільно-політичні події. Ставлення до своєї нації, мови, культури було для нього визначальним і в оцінці тих чи інших діячів тієї епохи.

Попри те, що для С.Єфремова національне питання було одним із ключових, різними дослідниками розглядаються лише окремі його аспекти. Визначному внеску публіциста у створення національної освіти в Україні присвячені роботи Т. Самоплавської [14, с. 15]. І. Гирич, аналізуючи публіцистику Єфремова в газеті "Нова Рада", звертає увагу на його переконання про необхідність широкого запровадження української мови не лише в освіті, а й інших важливих сферах. [2, с. 337]. "Вся наукова, громадська і публіцистична діяльність Єфремова була підпорядкована доведенню того, що українська мова й українське живе слово - було, є і завжди буде", а його публіцистика і літературна критика "поєднувались на єдиній основі громадянської, національно-свідомої думки", - зазначає В. Шмельов [18, с. 78]. Високо оцінив Єфремова як борця

проти "російських українофобів і антисемітів" і захисника українського слова Петро Одарченко [16]. Визначну роль Єфремова і газети "Рада" в поширенні "національної свідомості і українського національного руху" підкреслював Петро Голубенко [3]. Про Єфремова "лицаря національного духу", чесного, принципового і безкомпромісного, а також про розуміння Єфремовим особливої ролі української мови у справі національного відродження читаємо у В. Чишка [17]. Але всебічного висвітлення мовно-національного питання в публіцистиці Єфремова ми не зустріли в жодній роботі.

Висвітлення зв'язку мовних і національних проблем на матеріалі публіцистики С. Єфремова в газеті "Рада" і становить мету цієї статті. В своїй статті ми намагаємось довести, що мова є важливим (а для української нації і обов'язковим) чинником її існування і розвитку.

Серед статей С. Єфремова, присвячених власне мовним проблемам, особливе значення мають публікації під рубрикою "З нашого життя", присвячені роботі відомого вітчизняного лінгвіста О. Потебні "Мова і народність". С. Єфремов поділяє основні ідеї мовознавця стосовно зв'язку своєрідності мови з особливостями національного характеру, визнає етнічну мову атрибутом нації. Оскільки не знайдеться й двох людей, щоб думали абсолютно однаково, так і кожна нація, що має свій, лише їй притаманний засіб спілкування, сприймає світ по-особливому. Коли зникає мова, зникає й народ, бо заміна етнічної мови чужою мовою, навіть розвиненішою, є "неповноцінною". Тому єдиний можливий шлях до мовного (а разом з ним і суспільно-політичного) розвитку нації - це шлях збереження й удосконалення етнічної мови. С. Єфремов підтримує висловлений відомим лінгвістом О. Потебнею протест проти так званої "денаціоналізації та асиміляції одного народу другим" [5, с. 2].

Коли зникає будь-яка мова - це втрата не лише для народу-носія цієї мови, а для всіх націй. "Щоб мала існувати людина, треба інших людей, щоб мала існувати народність - треба інших народностей. Послідовний націоналізм - це інтернаціоналізм" [5, с. 2].

Розмірковуючи над ідеєю О. Потебні про те, що втрата етнічної мови послаблює "енергію думки" і перериває зв'язок поколінь, С. Єфремов робить висновок, що повноцінна освіта кожного народу можлива лише за умов національної школи, у якій ведеться викладання етнічною мовою.

До питання про доступну для народу шкільну освіту зрозумілою й близькою йому мовою С. Єфремов звертався в багатьох статтях газети "Рада", розглядаючи його в комплексі з іншими національними проблемами. Але звернення переважно до шкільних проблем зовсім не свідчить про недооцінку публіцистом ролі науки й університетської освіти, якій він присвятив зокрема статтю "Становище українства в університетській справі" (1908). У цій статті автор наголосив на необхідності існування в Україні української вищої освіти і за формою (мова викладання), і за змістом. Перші кроки в цьому напрямку вже було зроблено, і хоча, як визнає С. Єфремов, вони поки що незначні, їх можна вважати "першим ступенем до майбутнього укладу університетської науки, коли українські дисципліни займуть належне їм по праву місце" [12, с. 1]. Стаття була написана з приводу реформаторських заходів Міністерства народної освіти в плані заборони будь-яких демократичних проявів в

університеті. С. Єфремов робить цілком вірогідне припущення, що після "реформування" передусім припиняться будь-які українізаційні рухи в університеті.

У своїй статті "Агітація навпаки" (1912) публіцист висловив упевненість, що українську науку не спроможні знищити ні заборони, ні агітація, спрямовані проти неї. Попередній досвід показав: заборона імперськими властями української мови на наукових з'їздах привернула ще більше уваги до української науки. С. Єфремов переконаний, що всупереч меті цих заборон програють від них передусім всеросійські наукові зібрання, а з часом і самі ініціатори таких обмежень.

Аналізуючи проблеми існування й розвитку української науки в цілому, публіцист не оминув увагою й українську мовознавчу науку. У статті "Ломоносов і Україна" (1908) автор наголосив на давніших, порівняно з російськими, українських мовознавчих традиціях. Звертаючись до історії виникнення і розвитку в XVII столітті української науки, автор показав потужний вплив цієї науки на менш розвинену в ті часи московську вченість. Це стосується і впливу на лінгвістичні дослідження М. Ломоносова досвіду його українських попередників, зокрема М. Смотрицького. С. Єфремов, посилаючись на історичний досвід російської мови, коли "першому діячеві великоруського письменства" М. Ломоносову доводилось "обороняти великоруську мову від тих закидів, якими скрізь і завжди стривають нерозумні люди початки письменства народною мовою" [7, с. 2], доводив типовість такого становища для будь-якої мови. "Теперішня російська мова... такої оборони вже не потребує" [7, с. 2], - говорить публіцист у висновках, отже, не потребуватиме з часом цієї оборони і мова українська, еволюційний розвиток якої був загальмований історичними обставинами.

Якщо говорити про повноцінний розвиток усього українського суспільства, то він, на думку С. Єфремова, можливий лише за умов запровадження української мови не лише в науку й освіту, але й в усі важливі сфери суспільного життя: у суди, у церковні справи, культуру і т. ін. Кожному з аспектів цієї проблеми публіцист присвятив окремі статті. Більшість з них можна вважати цілком досконалими й цікавими за змістом. Статті "Не з того кінця" (1911) і "Ще одна ліквідація" (1912) містять гостру критику на адресу православного духовенства, вкрай консервативного й вороже налаштованого до всього українського, духовенства, яке "одірвалося од народу, од своєї пастви, що воно в масі своїй з "пастирів стада словесного" давно переробилося в звичайнісіньких чиновників "духовного відомства", яким найбільш цікаві інтереси власної кишені і яких здебільшого зовсім обходять найпекучіші інтереси справжнього, живого життя народного" [13, с. 1].

За таких умов "зв'язане стома тисячами зовнішніх пут і догматів" духовенство навряд чи здатне стати об'єднавчою силою для української нації і посприяти її духовному зростанню. Такого висновку дійшов С. Єфремов, полемізуючи з п. Лукинським. Для духовенства в Україні наближення до народу "визначало б попереду всього повну українізацію, бо тільки тоді духовенство могло б мати вплив на народ, коли б воно пройнялося тими завданнями, які ведуть народ вперед, до розумного свідомого життя" [13, с. 1].

На думку С. Єфремова, ситуацію можна поліпшити, лише докорінно реформувавши систему духовної школи. Але великий опір реакційного семінарського начальства й навіть рядових викладачів семінарії, з їх ставленням до української мови як до "искаженого русского наречія" і "противного жаргона", навряд чи посприє позитивним реформам [11, с. 1].

Набагато більшу надію щодо об'єднання українського суспільства і підтримки його всебічного розвитку публіцист С. Єфремов покладав на українську пресу. Незважаючи на постійні утиски з боку владних структур, саме українська преса розвивається, за його думкою, найбільш динамічно, оперативно реагує на всі події суспільного життя, впливає на широку аудиторію.

Про велике значення і вагу рідного слова для кожної людини, про необхідність існування преси етнічною мовою, про завдання української преси, яка повинна висвітлювати життя об'єктивно, у всіх його проявах, йдеться зокрема в публіцистичній статті С. Єфремова "Українська преса і читачі" [10, с. 2]. "Окрім обов'язків перед читачами, преса має повинності й перед собою, і одна з найперших - дбати про добрий лад у літературній республіці, додержувати відомих літературних звичаїв і плямити все, що йде проти них" [10, с. 2]. Публіцист переконаний, що преса повинна бути в авангарді українського поступу, а не плестися позаду, намагаючись догодити всім без винятку. Несучи велику відповідальність перед громадою і літературою, вона "ніколи не повинна спускатись з деякої ідейної високості" [10, с. 3].

Німецький філософ XVIII ст., основоположник культурного націоналізму Йоган Гердер у праці "Мова і національна індивідуальність" довів тісний зв'язок розвитку мови й суспільства, зазначивши, що "цей закон природи очевидний: мова виникає й розвивається разом з родом людським..." [1, с. 43].

Безкінечна полеміка С. Єфремова з приводу цього визнаного видатним філософом об'єктивного взаємозв'язку показала, що далеко не всім такий закон видається очевидним. Полемізуючи з д. Кашкаровим і його однодумцями, які начебто обстоюють самостійний розвиток української культури, але виступають проти політичного розвитку України, С. Єфремов чітко визначив: відділити культуру (складовою якої є й мова) від політики неможливо. Намагання розглядати культуру поза зв'язками з політикою - це шкідлива для українського національного розвитку демагогія. У статті "Російський імперіалізм" (1912) С. Єфремов пише: "Культура, певна річ, не те саме що політика й має свої безпосередні завдання; але з другого боку нормальна, широка культурна робота не може бути без мінімуму політичних прав, та й сама раз у раз виявляється і політичними наслідками... Розірвати культуру й політику, значить і ту й другу позбавити самого живущого нерва, і як не можна уявити собі "безполітичної культури", так само не може й не повинно бути "безкультурної політики". Культура й політика неподільно зв'язані одна з однією тисячами живих ниток, які порвати неможливо без обопільної шкоди. Справжня культура вимагає й політичного розвитку, а останнього не буває без культури" [9, с. 1].

Продовжуючи важливу тему взаємозв'язку культури і політики в публіцистиці Єфремова, звернемось до його статті з рубрики "З нашого життя" (1910), яка присвячена аналізу українофільства і перспектив подальшого розвитку українського суспільства. Віддаючи належне українофілам за їх велику

увагу до української мови і національних традицій, С. Єфремов гостро критикує їх за половинчатість, відсутність "синтезу між теорією і практикою", брак системного підходу до вирішення національних проблем, нездатність робити відповідні сміливі висновки "з добре поставлених тез" і "дивитись у вічі життю" [4, с. 2]. Звідси і "дві руські народності", і невпевненість в своїх силах, і численні компроміси, коли "українські домагання та інтереси давано на жертву "общерусской культуре" [4, с. 2].

Зваживши всі позитивні і негативні риси українофільства, С. Єфремов дійшов висновку, що воно з об'єктивних причин було "більш впливом люблячого серця", ніж "твердого розуму і сердечні поривання тільки й могло переважно задовольнити" [4, с. 2].

Але для подальшого успішного розвитку українського суспільства одних "сердечних поривань" замало, потрібне ясне розуміння подальших перспектив і наявність чіткої практичної програми розвитку. Альтернативою українофілам С. Єфремов вважає "свідоме українство", з якого вже виділились "партійні українські організації, що свою національну свідомість угрунтовують і підтримують загальнополітичними постулатами, прищеплюючи до українського ґрунту загальнолюдські здобутки та досвід..." [4, с. 2].

Жодна нація, на думку Єфремова, не має перспективи окремого, непов'язаного з іншими націями подальшого розвитку, але найкращі культурні і політичні світові здобутки українці повинні пропустити через власну свідомість, пристосувати "до народного ґрунту". Враховуючи всі необхідні практичні народні потреби, все ж неможливо орієнтуватись на окрему протонародну культуру, бо це не відповідає більш високим вимогам інтелігенції. Єфремов пропонує не вигадувати якусь абстрактну культуру, а "загальнолюдську культуру з усіма її здобутками" перенести на народну основу і одягти її "в живу форму українського народного слова, щоб міг користуватися з їх увесь народ наш" [4, с. 3].

За цих умов українське суспільство зможе: по-перше, витримати конкуренцію і зберегти націю від зовнішніх асимілятивних впливів; по-друге, зберегти і залишити на батьківщині свою національну еліту ("розум і мозок нації"); по-третє, надати можливості для успішного розвитку власної нації [4, с. 2]. Для виконання таких складних суспільних завдань і мова українська повинна піднятися на вищий щабель, ставши "мовою публічного життя, мовою вищої культури" [4, с. 2].

Дослідження публіцистичного доробку С. Єфремова в газеті "Рада" та інших виданнях того часу переконливо доводить: автор не лише визнає мову чинником існування й розвитку нації, але й накреслює можливі шляхи цього розвитку. Аргументуючи необхідність існування етнічної мови як чинника існування і розвитку нації, С. Єфремов посилається насамперед на лінгвістичну працю професора Харківського університету О. Потебні "Мова і народність".

Необхідною умовою повноцінного розвитку нації публіцист вважав запровадження етнічної мови в усі важливі сфери суспільного життя: культуру, освіту, суд, церковні справи і т. д. С. Єфремов підкреслював особливу роль преси в цьому процесі як для окремої людини, так і для суспільства в цілому. Він доводив неможливість культурного розвитку нації окремо від політичного. Доробок провідного публіциста й неформального редактора газети "Рада" з

мовно-національної проблематики цікавий не лише з історичної точки зору, але й сприяє кращому розумінню цих проблем у сучасному українському суспільстві; він корисний сучасникові й з погляду практичного використання автором продуктивних риторичних прийомів та аргументації своєї позиції.

Список літератури

1. Гердер Й. Мова і національна індивідуальність // Націоналізм: Антологія / Упоряд. О. Проценко, В. Лісовий. - К.: Смолоскип, 2000. - С. 37-45.
2. Гирич І. Публікації С. О. Єфремова в газеті "Нова Рада", 1917-1919рр. // Український археологічний щорічник. - Вип. 2.: Укр. археологічний сб. - Т. 5. - К., 1993. - С. 336-375.
3. Голубенко П. На варті українського відродження: С. Єфремов як публіцист // Сучасність. - 1983. - №6. - С. 36-48.
4. Єфремов С. З нашого життя // Рада. - 1910. - 23 квітня. - С. 2-3
5. Єфремов С. З нашого життя // Рада. - 1911. - 21 грудня. - С. 2-3.
6. Єфремов С. Історія українського письменства. - К.: Феміна, 1995. - 688 с.
7. Єфремов С. Ломоносов і українство // Рада. - 1911. - 22 листопада. - С. 2.
8. Єфремов С. Національне питання в Норвегії. - Львів: Друкарня наукового товариства ім. Шевченка, 1902. - 66 с.
9. Єфремов С. Російський імперіалізм // Рада. - 1912. - 15 травня. - С. 1-2.
10. Єфремов С. Українська преса і читачі // Рада. - 1908. - 17 липня. - С. 2-3.
11. Єфремов С. Ще одна ліквідація // Рада. - 1912. - 9 липня. - С. 1.
12. С. А. (Єфремов С.) Становище українства в університетській справі // Рада. - 1908. - 22 жовтня. - С. 1.
13. С. А. (Єфремов С.) Не з того кінця // Рада. - 1911. - 1 листопада. - С. 1.
14. Самоплавська Т. Єфремов Сергій Олександрович // Українська педагогіка в персоналіях: У 2 кн. Кн.2: Навч. посібник / За ред. О. В. Сухомлинської. - К.: Либідь, 2005. - С.100-108.
15. Самоплавська Т. Сергій Єфремов у журналі "Світло" // Шлях освіти. - 2001. - №4. - С.32-35.
16. Одарченко П. Життя і наукова діяльність С. Єфремова // Сучасність. - 1976. - №10. - С. 16-32.
17. Чижко В. Лицар духу // Історичний календар'97. - К., 1996. - С. 63-64.
18. Шмельов В. Повернення з небуття // Вісн. міжнар. асоціацій українців. - 1991. - № 2. - С.76-79.

ВОРОНЕЖЦЕВА А. А., ЧЕРНАЯ О. В.

ПРИЧИНЫ СОЦИОПРАГМАТИЧЕСКИХ НЕУДАЧ СТУДЕНТОВ-ИНОСТРАНЦЕВ В ПРОЦЕССЕ МЕЖКУЛЬТУРНОГО ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ

Студенты-иностранцы в процессе межкультурного взаимодействия сталкиваются с трудностями, которые обусловлены не столько культурными различиями, сколько незнанием социальных правил поведения в иноязычной стране. В частности, знание грамматики и лексики без социальных условий функционирования языка (социальный статус, расстояние между участниками беседы, их права и обязательства в процессе общения) в иноязычной социокультурной действительности приведет к использованию лингвистических форм, несоответствующих социальному контексту общения. Т.е. трудности проявляются при условии, когда студент-иностранец не осознает различий в выражении своих намерений по отношению к представителю страны пребывания.

В языковой педагогике трудности, связанные с приспособлением к социальным условиям в иноязычной социокультурной действительности, обозначены как социопрагматические неудачи (sociopragmatic failure)[1,2].